

Moniammatillisen yhteistyön merkitys
ammattilaisten kokemuksia esi- ja alkuopetuksen
nivelvaiheesta
Kirsi-Maaret Somervuo

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Syyslukukausi 2022
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Somervuo, Kirsi-Maaret. 2022. Moniammatillisen yhteistyön merkitys. Ammattilaisten kokemuksia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheesta. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 51 sivua.

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää ammattilaisten kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Tutkimuksessa selvitettiin myös moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia, uhkia tai rajoitteita sekä tulevaisuuden näkymiä.

Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin. Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduin teemahaastatteluin ja tutkimukseen osallistui kahdeksan erään eteläsuomalaisen kaupungin alansa ammattilaista, jotka kaikki tekevät oppilashuollollista moniammatillista työtä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Aineiston analysoinnissa käytettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin menetelmää.

Tutkimustulokset osoittivat, että tutkittavat jakoivat samankaltaisia ajatuksia moniammatillisesta yhteistyön merkityksistä ja tavoitteista. Tärkeimmäksi tavoitteeksi nousi lapsen edun mukainen sujuva ja avoin tiedonsiirto, jolla on suuri rooli pedagogisen jatkumon ja tuen vahvistajana. Vähimmillään moniammatillisen yhteistyön koettiin olevan lakisääteisten tapaamisten ja kirjallisen dokumentoinnin järjestämistä, mutta kokemuksia oli myös monipuolisemmasta yhteistyöstä. Tuloksista kävi ilmi, että toimijan oma kiinnostus ja persoona vaikuttaa moniammatillisen työn laatuun ja määrään. Halua tehdä moniammatillista yhteistyötä löytyy, mutta resurssien vähyys koettiin ongelmalliseksi. Rajoitteiksi nähtiin myös yhtenäisen järjestelmän ja käsitteistön puute. Tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että etenkin esihenkilöillä toiveikkuutta uusien toimintatapojen kehittämiseen löytyy, ja moniammatillisen yhteistyön tulevaisuus näyttää valoisalta.

Asiasanat: moniammatillinen yhteistyö, esi- ja alkuopetus, nivelvaihe

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 ESI- JA ALKUOPETUKSEN VÄLINEN NIVELVAIHE	7
2.1 Esi- ja alkuopetuksen periaatteet ja tavoitteet	7
2.2 Onnistunut yhteistyö sujuvan siirtymisen vahvistajana.....	8
3 MONIAMMATILLINEN NIVELVAIHETYÖ.....	10
3.1 Moniammatillisen yhteistyön käsitteen monitulkintaisuus	10
3.2 Laadukkaan lapsilähtöisen moniammatillisen yhteistyön edellytyksiä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa.....	13
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	17
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
5.1 Fenomenologia laadullisessa tutkimuksessa	18
5.2 Tutkimusaineiston keruu haastattelemalla	19
5.3 Tutkimukseen osallistujat	22
5.4 Sisällönanalyysi.....	24
5.5 Eettiset ratkaisut.....	26
6 TULOKSET.....	27
6.1 Nivelvaiheen yhteisestä tiedonsiirrosta arjen sujuvaan oikea-aikaiseen tukeen	28
6.2 Ammattilaisten voimien yhdistäminen lapsen etu edellä	29
6.3 Moniammatillinen yhteistyö käytännössä - mitä ja miten?.....	31
6.4 Matalasta kynnyksestä laajempaan verkostoitumiseen	33
6.5 Moniammatillinen yhteistyö on tulevaisuuden juttu.....	35
7 POHDINTA.....	37

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	37
7.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet	40
LÄHTEET	44
LIITTEET.....	51

1 JOHDANTO

Siirtyminen esiopetuksesta kouluun on yksi lapsuuden tärkeimmistä siirtymävaiheista (Dockett & Einarsdottir, 2017; Mirkhill, 2010, Rantavuori, 2019, 19). Onnistuneen siirtymävaiheen on todettu vahvistavan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa opittua perusopetuksessa ja ammattien välisen yhteistyön katsotaan olevan yksi tärkeimmistä tekijöistä oppimisen jatkumoa parantaessa (OECD 2017; Rantavuori, 2019, 18, 23–25). Parhaimmillaan tämä vaihe muodostaakin tärkeän sillan opinpolulle matkalla esiopetuksesta kouluun. Tämän tutkimuksen konteksti muotoutuu tämän sillan ympärillä tapahtuvasta toiminnasta ja käytän siitä termiä nivelvaihe.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) edellyttävät esiopetuksen ja koulun henkilöstön yhteistyötä sujuvan siirtymän mahdollistamiseksi. Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa toimii erilaisin taustoin ja resurssein varusteltuja toimialoja tarkoituksenaan sitoa tieto ja tavat uudeksi yhteiseksi toimintatavaksi. Tässä vaiheessa on mahdollista tunnistaa oman toimintajärjestelmän rajat ja mahdollisuudet, sekä hyödyntää molempien vahvuuksia. (Edwards, 2011; Karila, Kivimäki & Rantavuori, 2013.) Onnistunut yhteistyö voi tuottaa luottamuksellisen ja kunnioittavan yhteisön, joka luo uusia, innovatiivisia menetelmiä ja tapoja tämän päivän työelämään. (Dockett & Perry, 2007, s. 188–189; Edwards, 2011, s. 34–35; Engeström, 2000, s. 960.)

Moniammatillista yhteistyötä on tutkittu paljon, etenkin terveystieteissä ja sosiaalitieteissä. (ks. esim. Isoherranen, 2012; Määttä, 2007; Petri, 2010). Kyseisten lähteiden teoriat ovat kuitenkin hyvin sovellettavissa myös kasvatustieteen puolella, joten käytän niitä myös opinnäytetyöni teoriataustalla. Vertailtaessa eri tutkimusten käsityksiä moniammatillisesta yhteistyöstä, jokaisen punaisena lankana moniammatillinen yhteistyö kuvataan prosessiksi, joka sisältää ammattien välistä vuorovaikutusta, jakamista ja yhdessä työskentelyä, jonka

keskiössä on asiakas. Tässä tutkimuksessa asiakkaana toimii lapsi ja hänen perheensä. Tämän tutkimuksen tutkittavat olivat kaikki muodollisesti päteviä ammattiinsa koulutuksensa myötä, joten he ovat kaikki alansa ammattilaisia.

Moniammatillisuuden käsite on tuttu työelämän arjessa, mutta tarkemmin pohdittaessa onkin vaikeaa määritellä, mitä se tarkoittaa ja etenkin millaista se voisi olla. Joillekin moniammatillinen yhteistyö on oman työn lähtökohta, toiselle se voi olla oman työn yksi osa-alue tai lisäosa. Tämä kävi hyvin ilmi myös tässä tutkimuksessa. Yhtenäistä, velvoittavaa linjaa yhteistyön tekemiselle ei ole, joten yhteistyön muotoja on niin monia kuin on toimijoitakin. Tämän tutkimuksen tehtävänä olikin selvittää haastatteluin ammattilaisten kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Tutkimuksessa oli tarkoituksena selvittää myös moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia, uhkia tai rajoitteita sekä tulevaisuuden näkymiä.

Tämän tutkimuksen kohdejoukkona toimii kahdeksan (8) erään eteläsuomalaisen kaupungin alansa ammattilaista, jotka kaikki tekevät oppilashuollollista moniammatillista työtä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa esiin ammattilaisten omakohtaisia kokemuksia ja ajatuksia, sekä saada tietoa tutkimuksellisilla menetelmillä. Saatua tietoa voidaan hyödyntää käytännön työssä suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa erilaisia moniammatillisen yhteistyön tapoja. Mitä parempi on moniammatillinen yhteistyö esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa, sitä vahvempi on lapsen tai oppilaan pedagoginen oppimisen polku, ja sen myötä myös oppimisen tuki. (Rantavuori, 2018; Vainikainen, Thuneberg, Greiff & Hautamäki, 2015; Väisänen & Aunio, 2016).

2 ESI- JA ALKUOPETUKSEN VÄLINEN NIVELVAIHE

Tässä luvussa kuvaan esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen liittyviä asioita. Ensimmäisessä alaluvussa avaan esi- ja alkuopetuksen toimintaperiaatteita ja tavoitteita, toinen alaluku keskittyy esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa tehtävään yhteistyöhön. Vaikka kansainvälistä tutkimusta siirtymisestä esiopetuksesta perusopetukseen löytyykin runsaasti, keskityn tässä tutkimuksessa kuvailemaan suomalaista toimintamallia, tämän tutkimuksen sijoituessa suomalaiseen toimintaympäristöön. Suomessa esi- ja alkuopetuksen velvoitteet löytyvät perusopetuslaista ja sen pohjalta tehdyistä esi- ja perusopetussuunnitelmista.

2.1 Esi- ja alkuopetuksen periaatteet ja tavoitteet

Esiopetuksella tarkoitetaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavaa suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta, joka liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen, että alkuopetukseen (Opetus- ja Kulttuuriministeriö, 2022). Esiopetus on velvoittavaa, lapsen on osallistuttava vuoden kestäväan esiopetukseen tai vastaavaan esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan (perusopetuslaki, 1998). Esiopetus on lapsen oppimista, osallisuutta, kehitystä ja kasvua tukevaa toimintaa. Tavoitteena on vahvistaa lapsen itsetuntoa, tarjota myönteisiä oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen samanikäisten lasten kanssa. (EOPS, 2014, s. 14–16.) Suomessa esiopetusta järjestetään sekä päiväkodissa, että koulussa. Esiopetusvuoden merkitys varhaiskasvatuksen ja koulun välisenä siirtymävaiheena on nähty tärkeäksi (Kopisto, Brotherus, Paavola, Hytönen, & Lipponen, 2011; Mirkhill, 2010; Rantavuori, 2019, s. 19).

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan alkuopetuksella tarkoitetaan perusopetuksen kahta ensimmäisen vuoden

opetusta. 1.-2.- luokkien opetuksessa huomioidaan esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Keskeisimpänä tavoitteena on luoda perusta lapsen myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhempää työskentelyä ja oppimista varten. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014, s. 100.)

2.2 Onnistunut yhteistyö sujuvan siirtymisen vahvistajana

Siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen kutsutaan yleisesti myös nivelvaiheeksi ja käytän tätä termiä tutkimuksessani kuvaamaan tutkimuskontekstiani. Esiopetus toimii eräänlaisena siltana varhaiskasvatuksesta kohti peruskoulutaivalta ja esi- ja alkuopetuksen nivelvaihe käsittää tämän matkan. Tämän vaiheen on todettu olevan hyvin merkittävä tapahtuma lapsen koulupolulla (Mirkhill, 2010, s. 60; Rantavuori, 2018).

Siirtymävaihe esikoulusta kouluun on erittäin kiinnostava tutkimusaihe ympäri maailmaa. Lapsen siirtymistä esiopetuksesta perusopetukseen onkin tutkittu kansainvälisesti melko runsaasti jo useampi vuosikymmen. (ks. Alijoki, 2006; Chun, 2003; Mirkhill, 2010; Karila, Lipponen, Pyhältö, 2013; Karila, Kivimäki & Rantavuori, 2013; Rademacher, 2022; Rantavuori, 2018.) Suomessa tässä siirtymävaiheessa on viime vuosina pyritty kehittämään ratkaisuja, joiden tavoitteena on tehdä siirtymä joustavammaksi ja madaltaa eri toimintaympäristöjen välisiä eroja (Kopisto ym., 2011; Karila ym., 2013, s. 25; Rantavuori, 2018, 2019). Tutkimusten mukaan laadukas siirtymävaihe vahvistaa varhaiskasvatuksessa opittuja asioita perusopetuksessa (ks. esim. Rantavuori, 2019, s. 18; Väisänen & Aunio, 2016).

Nykyinen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) edellyttävät esiopetuksen ja koulun

henkilöstön yhteistyötä sujuvan siirtymän mahdollistamiseksi (Rantavuori, 2019, s. 19). Tavoitteena on, että varhaiskasvatus, esiopetus, ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon (EOPS, 2014, s. 24; Dockett & Perry, 2014, Rantavuori, 2019).

Onnistunut siirtyminen on joustava ja tapahtuu lapsen kasvua ja oppimista tukevalla tavalla (EOPS, 2014, s. 26). Esiopetuksen ja koulun tehtävänä on oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen, joka nähdään myös yhteiskunnallisella tasolla edistävän tasa-arvoa ja kansallista hyvinvointia (EOPS, 2014, s. 24). Se edellyttää lapsen ympärillä toimivaa kasvatusyhteisöä tunnistamaan siirtymiä, kohtaamaan niissä esiintyviä mahdollisia haasteita ja rakentamaan lapsen kiinnittymistä tukevia prosesseja. Tavoitteena on lapsen turvallisuuden tunteen, hyvinvoinnin sekä hänen kasvu- ja oppimisedellytyksiensä edistäminen (Karila ym., 2013, s. 5).

Nivelvaiheen yhteistyön suurimpana tavoitteena on opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeisen tiedon siirtäminen yksiköstä toiseen. Siirtymävaiheessa hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien, sekä muiden lähiympäristön toimijoiden asiantuntemusta. (EOPS, 2014, s. 24, 26.) Tiedonsiirron keskeisimpiä välineitä ovat pedagogiset asiakirjat, jotka parhaimmillaan toimivat opettajan ja tiimin yhteistyön työkaluina. Pedagogisen kirjaamisen vahvistamiseen kiinnitetäänkin huomiota entistä enemmän (Heiskanen, 2021; Heiskanen, Alasuutari & Vehkakoski, 2018.)

Siirtymä esiopetuksesta kouluun toteutuu kahden eri toimialan ammattilaisten yhteistyössä (EOPS, 2014, Rantavuori, 2019, s. 22). Nämä eri toimialat ovat kulttuurisesti ja historiallisesti rakentuneet eri tavalla, joten ammattilaisten ajattelutavoissa ja toimintatavoissa löytyy yhteistyöhön vaikuttavia eroavaisuuksia (Rantavuori, 2019, s. 22). Yhteistyötä tehdään myös muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Lasten kasvun, oppimisen tuen ja

esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. (EOPS, 2014, s. 24.)

Nivelvaiheen yhteistyön haasteena on myös se, että yhteistyölle ei ole määritelty selkeästi yhtenäistä linjaa ja erilaisia toimintatapoja on yhtä paljon kuin toimijoita. Kasvatuksen ammattilaiset luovat omia käytänteitään yhteistyön muodoille ja tuottavat samalla uusia (Rantavuori, 2019, s. 19). Yhteistyön tulisi kuitenkin olla suunnitelmallista ja jatkuvasti kehitettävissä sekä arvioitavissa. Yhteistyöstä vastaa opetuksen järjestäjä ja siinä noudatetaan voimassa olevia säännöksiä (EOPS, 2014, s. 26.)

3 MONIAMMATILLINEN NIVELVAIHETYÖ

Tässä luvussa tarkastelen moniammatillista yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Ensimmäisessä alaluvussa syvennyttään moniammatillisen yhteistyön käsitteen avaamiseen ja sen monitulkintaisuuteen. Toisessa alaluvussa perehdyttään tarkemmin esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön. Tuon esiin moniammatillisen yhteistyön edellytyksiä, rajavyöhykkeellä toimimisen haasteita sekä laadukkaan, lapsilähtöisen yhteistyön merkitystä oppimisen jatkumon vahvistajana. Toisen alaluvun lopussa kuvailen vielä lyhyesti yhtä lakisäätteistä moniammatillisen yhteistyön toimintatapaa, oppilashuoltotyötä, joka linkittyy tämän tutkimuksen kohderyhmään.

3.1 Moniammatillisen yhteistyön käsitteen monitulkintaisuus

Etsittäessä tietoa moniammatillisuudesta, törmää väistämättä kahteen samankaltaiseen käsitteeseen: moniammatillisuuteen ja monialaisuuteen. Katajamäki (2010) pohtiikin tutkimuksessaan moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön käsitteitä, joita hän kuvailee vaikeaselkoisiksi ja

monimerkityksellisiksi. Käsitteiden välinen suhde on hänen mukaansa mutkikas. Monialaisuus on moniammatillisuuden lähikäsite ja ne liittyvät kiinteästi toisiinsa. Arkikielessä näitä käytetäänkin usein toistensa synonyymeina. Monialaisuus ilmenee eri toimialojen tieteiden hyödyntämisenä, joka konkretisoituu eri alojen vuorovaikutteisena moniammatillisena kanssakäymisenä. (Katajamäki, 2010, s. 157–159.) Äikäs, Syrjämäki & Pesonen (2021) kuvailee monialaisuuden olevan neutraalimpi ilmaisu eri hallintoalueiden väliselle yhteistyölle, kun taas moniammatillisuus korostaa ammatillisuutta ja ammattitaitoa, sekä aktiivista yhteisen ymmärryksen jakamista. Tässä tutkimuksessa päädyin käyttämään käsitettä moniammatillinen, koska termi kuvaa selkeämmin eri ammattinimikkeiden välisiä näkökulmia.

Moniammatillisen yhteistyön käsitettä tulkitaan monin eri tavoin, riippuen tarkasteltavasta näkökulmasta. Isoherrasen ym. (2008) mukaan termiä käytetään kuvaamaan asiantuntijoiden yhteistyön tapoja. Tämä sateenkaarikäsite pitääkin sisällään monenlaisia yhteistyömuotoja, joille kaikille ominaista on tietyn asiantuntijaryhmän yhteinen tehtävä, joka tehdään yhdistämällä jokaisen tiedot ja taidot. Moniammatillisuus tuo kokonaisuuteen useita eri tiedon ja osaamisen alueita, jotka yhdistyvät yhteistyön kautta. Keskeistä on tiedon yhteinen prosessointi ja miten se kootaan yhteen. (Isoherranen, Rekola & Nurminen, 2008, s. 33.)

Pärna kuvailee tutkimuksessaan (2012) moniammatillista yhteistyötä jatkuvasti määrittäväksi käsitteeksi, jonka sisältöä ja merkitystä luodaan organisaatiotason lisäksi myös yksittäisten työryhmien vuorovaikutustilanteissa. Tällöin myös yksittäisen ammattinimikkeen tulkinnat korostuvat ja näiden yhdistyessä voidaan puhua paikallisesta moniammatillisesta yhteistyökulttuurista. Tämä voi toimia sekä kannustavana että rajoittavana elementtinä yhteistyön kehittymiselle. (Pärna, 2012, s. 48.)

Moniammatillinen yhteistyö on eri ammattikuntien välistä yhteistyötä, joka toteutuu organisaation sisällä tai eri organisaatioiden välillä. Se sisältää perinteistä ammattirooleissa pitäytyvää tai uutta synteesimäistä ajattelutapaa. Moniammatillisessa yhteistyössä voidaan havaita sekä satunnaisia ja vakiintuneita käytänteitä. (Määttä, 2007, s. 15–16; Pärna, 2012, s. 49.) Yleisesti moniammatillisuus tarkoittaa eri ammattilaisten osaamisen yhteensovittamista yhteisessä toiminnassa, jossa päätöksistä neuvotellaan ja yhteisiin tavoitteisiin sitoudutaan (Pärna, 2012, s. 50). Moniammatillinen työryhmä koostuu eri koulutuksen saaneista, eri ammattinimikkein ja taustoin varustetuista asiantuntijoista, joiden tarkoituksena on tehdä mahdollisimman hyvää yhteistyötä asiakkaan parhaaksi tuoden oma erityisosaaminen yhteiseen käyttöön. Työryhmä tekee tavoitteellista, suunnitelmallista ja säännöllistä yhteistyötä. Jokaisella ryhmän jäsenellä on vastuu tehtävästä ja päätöksenteosta. (Pärna, 2012, s. 50.)

Isoherranen (2012, s. 24–25) käyttää tutkimuksessaan Petrin (2010) analyysia, jonka mukaan moniammatillinen yhteistyö on:

1. Vuorovaikutusprosessi, jossa eri ammattilaisten monimuotoiset suhteet kehittyvät ja muuttuvat ajan kuluessa.
2. Asiakaslähtöinen prosessi, joka on ongelmakeskeistä ja tieteenalojen välistä.
3. Tavoitteiden, vastuun, päätöksenteon ja vallan jakamista.
4. Yhdessä työskentelyä, jossa jokainen antaa oman ainutlaatuisen panoksensa prosessiin. (Isoherranen, 2012, s. 24–25.)

Kuva 1. Moniammatillisen yhteistyön keskeiset sisällöt (Kirsi Somervuo 2022)

Moniammatillinen yhteistyö on siis prosessi, joka sisältää vuorovaikutusta, vastuun jakamista ja yhdessä työskentelyä, jonka keskiössä on asiakas.

3.2 Laadukkaan lapsilähtöisen moniammatillisen yhteistyön edellytyksiä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa

Esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa ammattilaisten välinen yhteistyö on erityisen tärkeää, sillä sitä pidetään lapsuuden yhdestä tärkeimmistä siirtymävaiheista. Koulun aloitus on suuri elämänmuutos myös lapselle itselleen, se muuttaa monia asioita lapsen elämässä ja tuo mukanaan uusia haasteita. (Dockett & Perry, 2001, s. 1; Einarsdottir, 2006; Rantavuori, 2019, s. 18.) Moniammatillinen yhteistyö on saavuttanut enemmän jalansijaa myös nykyisten koulutus uudistusten myötä (Äikäs, Pesonen, Heiskanen, Syrjämäki, Aavikko ja Viljamaa, 2022). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) edellyttävät esiopetuksen ja koulun henkilöstön yhteistyötä sujuvan siirtymän mahdollistamiseksi. Moniammatillisen yhteistyön palvelut tulisi olla saatavilla kaikille oppilaille ja saavutettavissa kaikille ammattilaisille aina tarvittaessa (Äikäs ym., 2022).

Tutkimusten mukaan laadukas siirtymä vaikuttaa lapsiin myönteisesti akateemisella, sosiaalisella ja psykologisella tasolla (Dockett & Perry, 2007; Rantavuori, 2019, s.18). Pedagoginen jatkumo ja oppimisen jatkumo kiinnostavat tutkijoita yhä enemmän Suomessa. Oppimisen jatkumosta onkin tehty useita pitkittäistutkimuksia viime vuosina. Laadukkaan siirtymän on tutkittu vahvistavan varhaiskasvatuksessa opittua perusopetuksessa (Rantavuori, 2019, s. 21; Paukkeri, Pakarinen, Lerkkanen & Poikkeus, 2015). Ammattilaisten välinen yhteistyö siirtymävaiheissa on tutkittu yhdeksi tärkeimmäksi tekijäksi parannettaessa lasten oppimisen jatkumoa ja pedagogisia käytäntöjä. Erityisesti vuorovaikutuksessa tapahtuva kohtaaminen ja keskustelu ammattilaisten välillä koetaan tärkeäksi pelkän kirjallisesti siirtyvän tiedon sijaan (Dockett & Perry, 2007; Rantavuori, 2019, s. 18).

Esi- ja alkuopetuksen yhteisten toimintamallien luomista voidaan nimittää myös rajapintatyöksi (boundary work), jossa toimii kaksi erilaisin taustoin ja resurssien varusteltua toimijaa tarkoituksenaan sitoa tieto ja tavat uudeksi yhteiseksi toimintatavaksi. Rajapintatyössä on mahdollista tunnistaa oman toimintajärjestelmän rajat ja hyödyntää molempien vahvuuksia. (Edwards, 2011; Kivimäki, 2013.) Onnistuessaan rajapintatyöskentely tuottaa luottamuksellisen ja toista kunnioittavan yhteisön, joka luo uusia, innovatiivisia menetelmiä ja tapoja tämän päivän työelämään (Dockett & Perry, 2007, s. 188–189; Edwards, 2011, s. 34–35; Engeström, 2000). Esi- ja perusopetuksen välinen ammattilaisten yhteistyö tarjoaa loistavan mahdollisuuden onnistuneelle rajavyöhyketoiminnalle (Rantavuori, 2019, s. 23).

Eri toimialojen, toimintakulttuurien ja ammattiryhmien rajoilla työskentely voidaan kokea pulmalliseksi ja lähtökohta yhteistyölle voi olla haastavaa. Haasteita tuottavat asenteet, luottamuspula, arvostuksen puute, instituutioiden erilaiset toimintakulttuurit sekä kasvattajien väliset vuorovaikutussuhteet. (Rantavuori, 2019, s. 21–23; Äikäs ym., 2022) Myös rakenteelliset tekijät saattavat haastaa, kuten epätasa-arvoinen asema, palkka tai ehdot (Wong, Sumsion, Press,

2012; Äikäs ym., 2022). Engeströmin (2007) mukaan toimijoilta vaaditaan hyviä neuvottelutaitoja, ennakkoluulottomuutta uusia toimintatapoja kohtaan ja sietokykyä rajojen ylittämistä kohtaan, joten se ei välttämättä ole helppoa. Yksilön toiminnan sijaan korostuukin yhteisen toimintajärjestelmän sosiaalinen rakentuminen (Engeström, 2007, s. 125–132.) Moniammatillisissa vuorovaikutustilanteissa tärkeää on tavoittaa yhteistoiminnallisesti ammattilaisten eri näkökulmat ja oppia niistä (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulajainen & Hirvonen, 2019, s. 16–17).

Esi- ja alkuopetuksen väliseen moniammatilliseen yhteistyöhön lisähaasteita tuovat esiopetuksen ja koulun kulttuurien väliset erot (Rantavuori, 2019, s. 21; Äikäs ym., 2022). On tärkeää ymmärtää, että erot johtuvat osittain yhteiskunnan määrittämistä erilaisista tehtävistä sekä perusopetuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien eroavaisuuksista: esiopetuksessa painotetaan edelleen esimerkiksi leikkiä, kun taas perusopetuksessa korostetaan tiedonalalähtöisyyttä, opetusta ja opetussuunnitelmassa pysymistä. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyön laatu ja määrä vaihtelevatkin runsaasti (Karila, Lipponen, Pyhältö 2013; Rantavuori, 2019, s. 21–22.)

Opetussuunnitelmat ja yhteiset asiakirjat jättävät sopivasti väljyyttä tulkintoihin moniammatillisen yhteistyön määrästä ja laadusta, todetaan myös Äikkään ym. (2022) artikkelissa. Tämä on johtanut siihen, että yhteistyö on hyvin paikkakunta- sekä toimipaikkakohtaista, eikä selkeää linjaa välttämättä ole. Moniammatillisen yhteistyön laatu saattaa myös vaihdella eri lukuvuosina, riippuen sen hetkisistä työntekijöistä. Vähimmillään yhteistyö toteutuu ainoastaan pakollisena oppilashuoltotyöryhmätoimintana, parhaimmillaan yhteistyö on tiivistä ja tapahtuu suunnitellusti ja säännöllisesti läpi lukuvuoden. Rantavuoren tutkimus (2019) esittääkin, että tavoitteellinen yhteistyö vaatii ajattelutapojen muuttamista, jotta päästään yhdessä rakennettuihin tavoitteisiin samalla hyödyntäen molempia opetussuunnitelmia. Yhteistyön painopisteen tulisi olla laadukkaan oppimisympäristön luominen mahdollisimman lapsilähtöisesti, joka

edellyttää tarkastelua eri näkökulmista luoden näin hyvin valmistellun siirtymävaiheen. (Rantavuori, 2019, s. 18, 22). Moniammatillisessa yhteistyössä kaikki osapuolet ovat vastuussa yhteistyön toteutumisesta kukin oman osaamisensa ja koulutuksensa mukaan (OPH 2022, 37; Äikäs ym., 2022).

Oppilashuoltotyö on yksi moniammatillisen yhteistyön muodoista. Oppilashuolto liittyy koulun ja esiopetuksen kasvatus- ja opetustehtävään ja on tärkeä osa sen perustoimintaa, josta säädetään oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa. Oppilashuollon tarkoituksena on edistää ja ylläpitää oppilaan psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Oppilashuolto järjestetään moniammatillisesti yhdessä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa muodostamalla siitä toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus, etusijalla on lapsen etu. Yhteistyötä voidaan tehdä myös muiden toimijoiden kanssa tarvittaessa. Oppilasta koskevat asiat käsitellään asiantuntijaryhmässä, jota kutsutaan oppilashuoltoryhmäksi. (EOPS 2014; POPS 2014.) Oppilashuoltoryhmiä järjestetään Suomessa jokaisessa esi- ja perusopetusta tarjoavassa yksikössä ja tällä oppilashuoltotyöllä on suuri rooli ennaltaehkäisevässä toimintatavassa ja varhaisen puuttumisen malleissa (Vainikainen, Thuneberg, Greiff & Hautamäki, 2015).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Olen työskennellyt esi- ja alkuopetuksen rajapinnalla jo muutaman vuosikymmenen kahdella eri ammattinimikkeellä. Yhtä pitkään olen ollut kiinnostunut tässä vaiheessa työskentelevien eri ammattilaisten toiminnasta. Viime vuosina olen ollut erityisen innostunut yhteistyöstä kyseisten ammattilaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Opinnäytetyössäni tarkastelinkin moniammatillisen yhteistyön ilmiötä tässä kontekstissa. Tämän työn tarkoituksena oli selvittää ammattilaisten näkemyksiä moniammatillisesta yhteistyöstä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Tavoitteenani oli selvittää minkälaisia kokemuksia ammattilaiset jakavat moniammatillisesta yhteistyöstä, mitä samoja elementtejä löytyy, ja mitä eroavaisuuksia niissä on. Halusin myös selvittää moniammatillisen yhteistyön hyötyjä, haittoja, mahdollisia rajoitteita sekä millaisia odotuksia eri ammattilaisilla on yhteistyötä kohtaan.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten ammattilaiset kokevat moniammatillisen yhteistyön esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa?
- Millaisia näkemyksiä ammattilaisilla on moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista ja tulevaisuudesta?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämän luvun alussa kuvailen fenomenologiaa yleisesti laadullisessa tutkimuksessa, sekä perustelujani valitsemalleni tutkimussuuntaukselle. Sitten kerron aineistonkeruustani ja tutkimukseen osallistujista. Lopuksi kuvaan seikkaperäisesti analyysiprosessiani, edeten tutkimukseni eettisiin ratkaisuihin.

5.1 Fenomenologia laadullisessa tutkimuksessa

Opinnäytetyössäni oli tarkoitus tehdä näkyväksi ihmisten kokemuksia, tavoitteenani aiheen yleisen ymmärryksen lisääminen (Patton, 2015, s. 13). Helppoimmalta tuntui valita laadullinen tutkimus, jonka päämääränä on kuvata, ymmärtää tai luoda teoreettisesti merkityksellinen tulkinta kuvatulle ilmiölle tilastollisen yleistyksen sijaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 66). Tässä tutkimuksessa näitä kokemuksia sekä niiden merkityksiä ja vaikutuksia toin esiin tutkittavilta kerätyn kokemuksiin perustuvan tiedon, teorian, sekä oman pohdintani kautta. Kiviniemen (2010) mukaan laadulliseen tutkimukseen kuuluukin prosessi, jossa aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät tutkijan omassa tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Voinkin kutsua tätä tutkimustyötä ikään kuin omaksi oppimistapahtumakseni, jossa ymmärrykseni tutkimustoiminnasta syveni vaiheittain. (Kiviniemi, 2010, s. 70.)

Valitsin tutkimussuuntaukseksi fenomenologisen tutkimuksen, sillä siinä pyritään pääsemään tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden maailmaan ja tarkastelemaan ilmiöitä tutkittavien henkilöiden kokemustodellisuuden kautta (Huhtinen A-M & Tuominen J., 2020, s. 297–298). Vaikka fenomenologiassa korostetaan yksilön näkökulmaa, nähdään yksilö myös yhteiskuntansa jäsenenä, joka jakaa yhteisiä kokemuksia samasta maailmasta. Tällöin jokaisen yksilön kokemus kertoo myös jotain yleistä (Laine, 2018, s. 31–32). Tavoitteenani on ymmärtää tutkimuksen kohteena oleva ilmiö sellaisena kuin se heidän maailmassaan ilmenee (Huhtinen A-M & Tuominen J., 2020, s. 298).

Tutkimuksessani tämä ilmiö on moniammatillisuuden käsite, josta tutkittavani kertovat kokemuksiaan ammattitaustansa mukaan. Nämä kerronnat tuovat mukanaan jotain yleistä, joista pyrin rakentamaan yhteisiä merkityksiä ja käsityksiä.

Opinnäytetyössäni minua kiinnosti saada tietää tietyn moniammatillisen ryhmän yhteistyöhön liittyviä asioita. Fenomenologisen tutkimuksen keskeisin kohde onkin ihmisen kokemus ja tavoitteena on saada esiin tutkittavan välitön kokemus (Metsämuuronen, 2006, s. 152, 170). Kiviniemi (2010) korostaa myös laadullisen tutkimuksen avoimuutta ja tutkijan pyrkimystä tavoittaa tutkittaviensa käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä ja ymmärtää tutkittavien toimintaa ympäristössään (Kiviniemi, 2010, s. 70). Halusin selvittää, millaisia kokemuksia kullakin on moniammatillisesta yhteistyöstä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa sekä kartoittaa heidän kokemuksiaan ja toiveitaan yhteistyöstä. Halusin myös saada tietoa mitä tutkittavat ajattelevat moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista, kehittämiskohteista ja tulevaisuudenkuvasta. Valitsemani menetelmän avulla oli helppo päästä lähelle toisen ihmisen ajatuksia, ja saada näin tutkimukseen tarvittavaa tietoa haastateltavan kokemuksista.

5.2 Tutkimusaineiston keruu haastattelemalla

Valitsin tutkimusmenetmäkseni haastattelun, joka on Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa. Halusin selvittää tutkittavien kokemuksia keskustelemalla ja haastattelu onkin tutkijan aloitteesta tapahtuvaa ja hänen johdattelemaansa keskustelua (Eskola & Suoranta, 1997.) Haastattelun tavoitteena on selvittää haastateltavan näkemystä ja mielipiteitä tutkittavaan ilmiöön (Eskola & Suoranta, 1997; Patton, 2015, s. 426). Tuomi & Sarajärven (2009, s. 86) mukaan haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on eniten tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta. Olikin luontevaa päätyä käyttämään aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, sillä tavoitteenani oli saada mahdollisimman paljon henkilökohtaista tietoa ja kokemukseen perustuvia

käsityksiä ja näkemyksiä aiheestani. Hirsjärvi muistuttaakin teoksessaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei voi tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. (Hirsjärvi ym., 2008, s. 177). Tavoitteeni on myös uuden tiedon saaminen ja sen mahdollinen hyödyntäminen. Lähtökohtana on se, että ihmisten koetuilla näkemyksillä on merkitystä, ja haastattelun kautta voidaan parhaimmillaan rakentaa uutta tietoa (Patton, 2015, s. 426).

Erityyppisistä haastatteluista saadaan erilaista tietoa, joten haastattelutyypin kannattaakin valita tutkimusongelman perusteella (Eskola & Suoranta, 1998). Mielestäni tälle tutkimukselle soveltuvin haastattelun muoto oli puolistrukturoitu haastattelu, sillä siinä kysymysasettelu ja järjestys on kaikille samat, mutta haastateltavalla on joustavat mahdollisuudet kertoa kokemuksistaan haluamallaan tavalla (Eskola & Suoranta, 1998, 64; Patton 2015, s. 438). Halusin myös säilyttää mahdollisuuden tarkentaviin lisäkysymyksiin. Puolistrukturoitu haastattelu menetelmänä mahdollistaa tämän hyvin (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 38; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 85).

Ennen varsinaista ensimmäistä haastattelua, tein testihaastattelun, jonka perusteella muokkasin kysymyksiäni selkeämmiksi. Pyysin myös kysymyksistäni palautetta. Testihaastattelussa havaitsin myös, että kysymyksiä oli liikaa, eikä osa niistä ollut tarkoituksenmukaisia tutkimuskysymyksiini nähden. Tämän perusteella päätin pudottaa yhden osa-alueen kysymyksistä kokonaan pois. Jaottelin kysymyksiä myös hieman uudelleen osa-alueittain saadakseni etenemisen johdonmukaisemmaksi. Haastatteluprosessi vei paljon aikaa ja vaatii huolellista suunnittelua, kuten Hirsjärvi muistuttaa (Hirsjärvi 2008, s. 200–201). Haastattelukysymykset ovat liitteessä 1.

Keräsin haastatteluaineiston helmi-maaliskuussa vuonna 2022 ollessani opintovapaalla Espanjassa ja toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina etäyhteyksin Zoomin välityksellä. Noudatin haastattelurunkoani pääosin hyvin tunnollisesti huolimatta siitä, että se toi haastattelutilanteeseen joidenkin asioiden toistoa. Halusin nimenomaan sitä, että jokainen haastateltava vastaisi

juuri tiettyyn ennalta mietittyyn kysymykseen, jotta aineiston analysoiminen olisi loogisempaa. Haastateltava oli saattanut ottaa jo osittain kantaa edellisissä vastauksissaan seuraavien kysymysten sisältöön, mutta näin hän sai vielä uuden mahdollisuuden avata ajatuksiaan ehkä toiseen näkökulmaan, tai täydentää ja tarkentaa edellistä vastaustaan. Jonkin verran pyysin haastateltavia tarkentamaan tai syventämään vastauksiaan ja esitin myös joitakin lisäkysymyksiä mielenkiinnosta aiheita kohtaan. Syvempi ymmärrys tutkittavasta aiheesta kävikin hyvin ilmi tämän prosessin edetessä (Kiviniemi, 2010, s. 70). Mitä useampi haastattelu oli takana, sitä syvemmälle aiheeseen pääsi sukeltamaan. Tietoisuus tästä auttoi puolestaan seuraavien haastattelujen kulkua ja antoi eväitä siihen, mihin kysymyksiin kannatti paneutua. Haastattelun etuna on myös sen joustavuus; haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, säädellä ja myötäillä haastattelutilannetta sekä vastauksia voidaan tulkita monipuolisemmin (Hirsjärvi ym. 2008, s. 200–201; Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 85).

Tavoitteenani oli saada mahdollisimman paljon tietoa aihealueestani, ja haastattelu tiedonkeruumenetelmänä toimikin tässä erinomaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 85). Lähetin linkin haastatteluun ja haastattelukysymykset kaikille haastateltaville muutama päivä etukäteen, jotta heillä olisi mahdollisuus perehtyä kysymyksiin ja teemoihin tarkemmin. Yksi haastateltavista oli kirjannut etukäteen vastauksia kysymyksiin, osa oli silmäillyt niitä etukäteen, mutta suurin osa kertoi tulleensa haastatteluun ”kylmiltään”. Pysin luomaan haastattelutilanteen turvalliseksi ja avoimeksi, kuten Eskola (2008) tähdentää. Tallensin kaikki haastattelut nauhurilla ja litteroin ne heti haastattelun päätyttyä. Metsämuurosen (2006) mukaan haastattelut tulee nauhoittaa ja transkriboida eli litteroida muuttamalla nauhoitteet sanatarkasti tekstimuotoon (Metsämuuronen, 2006, s. 171). Haastattelut olivat kestoltaan 31–55 minuuttia. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 42 sivua fontilla Calibri, fonttikoolla 11, riviväli 1.

5.3 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseni kohteeksi valikoitui kahdeksan (8) hengen joukko oman ammattinimikkeensä asiantuntijoita, jotka työskentelevät esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa eteläsuomalaisessa kaupungissa. Tutkittavat edustivat kahta eri toimialaa: kasvatuksen ja opetuksen- sekä terveyden ja hyvinvoinnin toimialaa. Ammattien moninaisuus mahdollisti hyvin monipuoliset näkökulmat moniammatillisesta yhteistyöstä. Muutama tutkittava oli minulle tuttu entuudestaan työni kautta. Loput tutkittavat valikoituivat tutkimukseeni ns. lumipallo-otannan (snowball sampling) avulla. Lumipallo-otannassa tutkija etsii ensin avainhenkilöitä, jotka täyttävät tutkimukseen osallistumisen kriteerit. Haastattelut aloitetaan avainhenkilöistä, joita pyydetään ehdottamaan tutkimukseen soveltuvia henkilöitä haastattelun päätyttyä. Tarkoituksena on löytää uusia haastateltavia, jotka kykenisivät täydentämään jo saatua tietoa. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 59–60; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 74.)

Ensimmäiset tutkittavat, avainhenkilöt, valikoituivat tutkimukseeni siten, että inspiroiduin kovasti heidän näkemyksistään ja ajatuksistaan eräässä aiheeseen liittyvässä koulutuksessa. Olin heihin yhteydessä sähköpostitse kysyen halukkuutta osallistua tutkimukseen haastattelun välityksellä. Avainhenkilöiden haastattelujen jälkeen, pyysin heitä ehdottamaan tiettyjä alansa ammattilaisia, joilla olisi tutkimukseen soveltuvaa tietoa ja kokemusta. (Hirsjärvi & Hurme, 2015, s. 59–60; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 99.) Tärkein kriteerini kaikille tutkittavilleni oli oman ammattinimikkeensä lisäksi vahva kiinnostus moniammatilliseen yhteistyöhön ja työskentely esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa. Laadullisen tutkimuksen kannalta on tärkeää, että tutkittavat tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 86). Suostumus tutkimukseen ja haastattelun nauhoittamiseen kysyttiin jokaiselta ennen haastattelun aloittamista (Eskola & Suoranta, 1998).

Esiopetuksen puolelta nivelvaihtelyssä on esiopettaja (eo), laaja-alainen varhaiskasvatuksen erityisopettaja (lveo) ja varhaiskasvatusyksikön johtaja

(VyJ). Alkuopetuksessa työskentelee luokanopettaja (lo), laaja-alainen erityisopettaja (ela) ja koulun rehtori (reh). Terveiden ja hyvinvoinnin toimialalta moniammatillista yhteistyötä näiden molempien välillä tekee esi- ja alkuopetuksen kuraattori (ku) sekä psykologi (psy). Kaikki edellä mainitut kuuluvat myös yksikköjensä oppilashuoltoryhmiin. Koulutustaustaltaan kaikki haastateltavat olivat päteviä ammattinimikkeensä edustajia. Suluissa olevat lyhenteet muodostavat pseudonyymien eli tunnistekoodin, jotka toimivat tunnisteinä itselleni analysointivaiheessa. Haastateltavien anonymiteetin suojelemiseksi, tulosluvussa tunnistekoodit on muokattu muotoon H1-H8.

Tutkittavat edustavat kukin yhtä edellä mainittua ammattinimikettä, muodostaen näin kahdeksan hengen tutkimusjoukon. Järjestäytynyt moniammatillinen yhteistyö esim. kouluterveydenhoitajan, neuvolan tai mahdollisten terapeuttien kanssa on kokemukseni mukaan hyvin satunnaista ja vähäistä, joten olen rajannut terveydenhuoltoalan tästä tutkimuksesta pois. Terveiden- ja sairaanhuollon sektoreiden mukaan ottaminen olisi ollut mielenkiintoista, mutta se olisi suurentanut tutkimuskohdettani olennaisesti, eikä se olisi ollut niin relevanttia tutkimuksen kannalta. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeintä ei olekaan aineiston määrä, vaan laatu. Olennaisinta onkin saada tärkeät asiayhteydet tutkittavan ilmiön kannalta mukaan aineistoon (Eskola & Suoranta, 1998; Ronkainen ym., 2003, s. 117.) Tutkimukseni otos onkin mielestäni erittäin hyvä tutkimusaiheittani ja opinnäytetyötäni ajatellen. Tämän tyyppisen opinnäytetyön haastateltavien sopiva määrä on 6–8 henkilöä (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 99; Metsämuuronen, 2006, s. 171). Otoksestani voidaan käyttää myös termiä eliittiotanta, jossa tutkimuksen tiedonantajiksi on valittu vain henkilöt, joilta oletetaan saavan paras tieto tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 99).

5.4 Sisällönanalyysi

Valitsin tämän tutkimuksen analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysia voidaan pitää ”väljänä tutkimuskehikkona”, jossa tutkijan rooli syvällisen analyysin kuvaajana korostuu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 189). Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti, teoriaohjaavasti tai -sidonnaisesti (Puusa, 2020, s. 151; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 112). Toteutin tässä tutkimuksessa aineistolähtöistä analyysia. Tämä analyysimenetelmä antaa tutkimukselleni väljät puitteet, jotka mielestäni sopivat hyvin aineistolähtöiseen analyysiin, antaen minulle myös sopivasti vapautta tutkijan rooliin. Pyrin luomaan tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108).

Sain jo haastattelujen aikana hyvää kokonaiskuvaa aineistosta, ja haastatteluprosessin edetessä kielikuvat saivat syvempiä merkityksiä. Aineistoanalyysin ensimmäisenä vaiheena pidetäänkin tutkijan osallistumista aineistonkeruuprosessiin (Puusa, 2020, s. 151–152). Aloittaessani varsinaista analyysia, aineisto tuntukin jo hyvin tutulta. Luin kuitenkin vielä tarkasti litteroidut aineistot useaan kertaan läpi, kuten Puusa (2011, s. 120) kehottaa. Alleviivasin toistuvia asiasanoja ja merkityksiä, tein muistiinpanoja. Redusointia, eli tutkimukselle epäolennaisen datan karsimista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123) oli suhteellisen vähän. Kokonaiskuvan hahmottuessa, rajasin lopulta vain muutamia kysymyksiä vastauksineen tutkimuksen ulkopuolelle, kuten työn sisältöjen kuvauksia. Ajattelin niiden olevan epärelevantteja tutkimustehtävän kannalta.

Etenin analyysiprosessissani yhdistellen käsitteitä tulkinnan ja päättelyn kautta, ja sain näin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Etenin siis empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempiä näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 127.) Tein alkuperäisistä ilmauksista pelkistyksiä jokaisesta vastaajasta erikseen Excel taulukkoon haastattelukysymysten mukaan. Pelkistykset muodostivat jo tässä

vaiheessa hyvin yhteneväisiä teemoja, joten en nähnyt tarvetta lähteä noudattamaan tiukasti metodipolkua. Perusteluna tälle valinnalle voin pitää sitä, että aineistolähtöisyydestä johtuen ei voida etukäteen tietää millaisia luokkia aineistosta muodostuu. Kaikille luokille ei välttämättä ole tarvetta, ja tämä selviää vasta analyysin edetessä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 127.)

Redusointivaiheen jälkeen siirryin aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124). Pelkistykseen perehtyessä tarkensin tutkimuskysymyksiäni. Ryhmittelin aineiston Wordille kolmeen yläteemaan tutkimuksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti: nivelvaihe, moniammatillinen yhteistyö sekä mahdollisuudet ja tulevaisuuden kuvaus. Seuraavaksi ryhmittelin kysymykset ja niiden pelkistykset oikeiden yläteemojen alle.

Abstrahointivaiheessa rakensin vastauksia tutkimuskysymyksiin muodostettujen käsitysten avulla. Hahmottelin myös sisältöjä ja merkityksiä ryhmittelyn pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 127.) Abstrahointivaiheessa erotin myös tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon muodostaen teoreettisia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 12).

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston abstrahoinnista

Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
eskariopettajat antaa perustiedot	tietojen siirtäminen	Tiedonsiirto
Vois jutella yhdessä, et miltä se tuen tarve näyttäytyy	suullinen viestintä	
sellainen lomake, minkä pohjalta mennään	kirjallinen dokumentointi	
tärkeätä, että tiedetään myös koulussa, minkälaista tukea lapsi tarvitsee	tietojen siirtäminen	

Yllä olevassa taulukossa esimerkki abstrahoinnista. Päälouokista muodostin viisi otsikkoa tuloslukuun, jotka on kuvailtu luvussa 6.

5.5 Eettiset ratkaisut

Sitouduin noudattamaan eettisiä periaatteita kaikissa tutkimuksen vaiheissa Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) mukaisesti, kuten tieteellisessä tutkimuksessa kuuluu. (Puusa & Juuti, 2020, s. 175; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.) Eettisten periaatteiden mukaisesti olen ollut rehellinen, objektiivinen, huolellinen ja tarkka tutkija (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012). Pyrin informoimaan tutkittavia riittävästi ennen haastattelua, vastasin sähköpostitiedusteluihin ja lähetin haastattelukysymykset etukäteen. Esitin tutkittaville myös perustiedot sähköpostitse tutkimuksen tarkoituksesta ennen haastattelua. Kysyin jokaiselta luvan nauhoittamiseen ja korostin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta sekä mahdollisuutta keskeyttää tutkimus missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Haastattelut suoritin Zoomilla etäyhteyksin haastateltavalle sopivana ajankohtana, ja samalla varmistin itselleni rauhallisen ja yksityisen tilan haastatella.

Hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus (Tuomi ja Sarajärvi, 2018, s. 150). Pohdinkin paljon, mitä eettisiä näkökulmia minun tulisi huomioida juuri omassa työssäni. Tämän tutkimuksen aihepiiri on osa omaa työnkuvaani, sekä muutama tutkittavista on yhteistyökumppaneitani. Tämän seikan huomioiminen vaatii erityistä huolellisuutta tutkimuksen edetessä, jotta roolini tutkijana pysyisi puolueettomana. Kiinnitinkin erityistä huomiota siihen, etten aja tutkimuksella omaa etuani, sekä uskon, että tutkimus on myös toistettavissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012).

Takasin tutkittavien anonymiteetin aineiston käsittelyssä ja säilyttämisessä siten, että muodostin jokaiselle tutkittavalle oman pseudonyymin ammattinimikkeeseen mukaan. Tietojen käsittelyssä luottamuksellisuus ja anonymiteetti on tärkeää, tähdentää Eskola (1997). Henkilöiden oikeat nimet säilytin täysin eri paikassa. Huolehdimin myös siitä, että varsinaisesta tutkimuksesta ei voi erottaa yksittäisen osallistujan henkilöllisyyttä. Tallensin haastattelut ja suojasin ne salasanoin tutkimusprosessin ajaksi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.)

6 TULOKSET

Tässä luvussa esitän tutkimuksen keskeisimmät tulokset. Tulosluvun väliotsikot mukailevat tulosten keskeisiä sisältöjä. Tässä tutkimuksessa on tutkittu moniammatillista yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheen kontekstissa, ja ensimmäinen luku 6.1, kuvaileekin tutkittavien käsityksiä tästä kontekstista. Jokainen tutkittava koki nivelvaiheen osana eheää oppimispolkua ja sen myötä tapahtuvan tiedonsiirron erittäin tärkeäksi.

Kaksi seuraavaa lukua, 6.2 ja 6.3, muodostavat vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen moniammatillisen yhteistyön kokemuksista. Haastateltavien puheissa toistui useasti lapsen etu ja se, että työtä tehdään ensisijaisesti lapsen parhaaksi. Moniammatillinen yhteistyö nähtiin minimissään lakisääteisten, oppilashuollollisten tapaamisten järjestämisenä ja niihin kuuluvien dokumenttien kirjaamisena. Toimijan oma kiinnostus ja persoona vaikuttaa paljon moniammatillisen yhteistyön määrään. Pääasiassa tahtotila tehdä moniammatillista yhteistyötä löytyy, mutta ei välttämättä tarvittavia resursseja.

Luvut 6.4 ja 6.5 vastaavat tutkimuksen toiseen kysymykseen moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksista ja tulevaisuuden näkymistä. Tuloksista voitiin päätellä, että tulevaisuus näyttäytyy pääosin valoisana ja toiveikkuutta uusien toimintatapojen kehittämiseen löytyy. Moniammatillinen yhteistyö nähdään olennaisena osa-alueena lapsen oikea-aikaisen tuen järjestämisessä.

6.1 Nivelvaiheen yhteisestä tiedonsiirrosta arjen sujuvaan oikea-aikaiseen tukeen

Tulosten mukaan nivelvaiheessa työskentelevät alansa ammattilaiset käsittävät nivelvaiheeseen sisältyviä asioita ja tapahtumia pääosin hyvin samankaltaisesti. Nivelvaihe nähdään tärkeänä siltana esi- ja alkuopetuksen välillä eheän oppimisen polun varmistamiseksi. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että nivelvaihe alkaa heti alkusyksystä oppilaiden aloittaessa lukuvuoden, muutamalle nivelvaihe alkoi ensimmäisen oppilashuoltopalaverin yhteydessä. Yleisesti nivelvaiheen katsottiin kestävän koko lukuvuoden kaaren. Kolme haastateltavaa koki nivelvaiheen olevan täynnä erilaisten velvoittavien asiakirjojen kirjoittamista.

Sitten on tietysti leops-lomakkeiston siirtäminen koululle. Sitten leopsin mukana lähtee tietysti arviot... ja jos tarvitaan tehostettua tukea koulun puolelle, tai selvitys, jos on erityistä tukea tarvitsevia... Sitten on vielä hojksit oppilaille, jotka on pidennetyssä oppivelvollisuudessa... ja arviot, jos on valmistavan oppilaita. (H2)

Jokainen mainitsi tietyt opiskeluhuoltolaissa mainitut tapaamiskäytänteet osana nivelvaihetta. Laki asettaa omat velvoitteensa asiakirjojen täytön muodossa sekä ohjelmoi tietyn määrän oppilashuollollisia ja yhteisöllisiä moniammatillisia tapaamisia lukuvuosikalenteriin. Tapaamisten tavoitteiksi kaikki haastateltavat määrittelivät tarvittavien tukitoimien miettimisen, oikeanlaisen ja -aikaisen tuen suunnittelun ja sen varmistaminen yhteisen vuoropuhelun kautta. Tarvittavien lupien kysyminen tuli mainituksi muutamilla haastateltavilla. Osa koki myös ennaltaehkäisevän työn tärkeäksi. Muutama haastateltava piti yhteydenluomista perheeseen tärkeimpänä ensiaskeleena nivelvaiheen alkaessa. Yksi haastateltavista nosti selkeästi esiin lapsen oppimisen ilon ja itsetunnon, ja toivoi nivellysvaiheelta ennen kaikkea esiopetuksessa huomattujen vahvuuksien hyödyntämistä myös alkuopetuksessa. Nivelvaiheessa koetut hyvät ja toimivat opetusmenetelmät voitaisiin huomioida ja ottaa oikeasti käyttöön myös alkuopetuksen puolella. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli sitä mieltä, että nivelvaiheessa lapsen edun mukaista olisi mahdollisimman kattava ja

hyödyllinen tiedonsiirto. Se ennakoisi parhaiten lapsen sujuvampaa koulunkäyntiä ja lapsi ikään kuin vaihdetaan koulun puolelle mahdollisimman hyvin saatettuna.

Sitten sitä yhteistyötä vois tehdä sillä tavalla, että lapsi pääsis niinkun saattaen vaihdettavana kouluun, et ne kaikki tärkeet tiedot siirtyis sitte sinne tulevaan koulupaikkaan. Ja olis sitten heti alusta asti oikeanlaista se tuki. (H3)

6.2 Ammattilaisten voimien yhdistäminen lapsen etu edellä

Tässä tutkimuksessa kaikki haastateltavat jakoivat pääosin samankaltaisia ajatuksia käsitteestä moniammatillisuus. Moniammatillinen yhteistyö käsitettiin olevan laajempaa eri ammattien välistä yhteistyötä, jossa työskennellään myös muiden kuin oman ammatin edustajien kanssa, yhteisen tavoitteen hyväksi. Jokaisen toimijan tehtävänä on tuoda esiin oman osa-alueensa asiantuntemusta, ja samaa asiaa katsotaan eri tulokulmista. Moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa myös omien ajatusten peilaamisen muiden ammattilaisten kanssa.

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa, että monta eri asiantuntijuuden osa-alueeseen vihkiytynyttä ihmistä keskustelee ja jakaa omia näkökulmiaan sen eduksi, että lapsi saisi mahdollisimman hyvän koulun alun. Monta päätä miettimässä tärkeitä asioita...semmonen yhteinen keskustelu ylipäätään herättää ajatuksia ja semmonen yhteinen pohdinta tuottaa parhaan tuloksen... jokainen on sen oman osa-alueensa edustaja. (H6)

Mun mielestä tällöinen just jakaminen ja asioiden pohtiminen jonkun toisen kanssa voi aina tuoda sen, et ai ku hyvä kun sanoit, en mä tota keksinytkään ja erilainen ammattiosaaminen tuo näkökulmia ja asioita, mitä ei oo ollenkaan osannut edes ajatella. (H4)

Et toisenlaisen koulutuksen saanut ihminen voi tuoda tosi mielenkiintoisen kulman, mitä ei oo tullu siitä omasta laatikostaan ajatelleeksi. (H1)

Muutamit haastateltavat nimesivät käsitteeseen lisäksi yksittäisiä rakenteisiin liittyviä asioita, kuten oppilashuoltoryhmän. Tietämys oman yksikön tai toimialan sisäisestä moniammatillisesta yhteistyöstä koettiin pääosin hyvänä. Käsitteet laajemmasta moniammatillisesta yhteistyöstä eri toimialojen välillä jakoi mielipiteitä. Kahden mielestä heillä on pintapuoliset tai suuripiirteiset tiedot. Kaksi haastateltavaa koki, ettei heillä ole tarpeeksi hyvää käsitystä tästä, ja se koettiin epäselväksi ja sitä kuvattiin eräänlaiseksi ”sillisalaatiksi” (H5).

Onnistuneen moniammatillisen yhteistyön tunnusmerkit olivat kaikilla haastateltavilla hyvin samankaltaisia. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että onnistunut yhteistyö vaatii avoimuutta ja luottamusta toista toimijaa kohtaan sekä ammatillista vuoropuhelua yhteisen tavoitteen eteen. Tässä tutkimuksessa tutkittiin moniammatillisen yhteistyön merkitystä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa, joten puheissa korostui kaikilla lapsi ja lapsen etu, sekä perhe. Koettiin tärkeänä esimerkiksi vaihtaa tietoja myös lapselle merkityksellisistä asioista:

Oishan se kiva sanoa arjessa lapselle nimeltä, et hei mä juttelin sun eskariopon kanssa ja sulla on ollu tämmönen juttu...et lapselle vois tulla semmonen olo, et me ollaan niinku tuttuja, ja tiedetään sun jutut.. et sille lapselle ei tulis semmonen hämillinen olo, et se on vaan tiputettu tänne. (H4)

Yhteiseksi tavoitteeksi kaikki mainitsivat lapsen oikeanlaisen tuen tai tuen jatkumon. Esimiestehtävissä työskentelevien haastateltavien mukaan onnistunut moniammatillinen yhteistyö vaatii aina johdon tuen ja sen pitää olla hyvin johdettua organisaation ylhäältä asti. Muistutettiin myös, että se on velvoittavaa ja virkavastuullista.

Onnistunut yhteistyö on sellasta, että siinä on selkeesti olemassa ne prosessit, jotka on kaikille yhteisiä, jotka on johdettu...ihan organisaation ylätasolta asti ja ne on kaikille velvoittavia, koska semmoselta vapaaehtois pohjalta ei voi tätä virkavastuuta hoitaa. (H8)

Uhkakuvia tai haittojakin tuli esille tutkimuksessa. Kaikilla haastateltavilla oli huoli resurssien riittävydestä. Työntekijät eivät sitoudu tai heitä puuttuu paljon sekä kasvatuksen ja opetuksen toimialalta että hyvinvoinnin ja terveyden toimialalta. Kolme koki myös, että toimialojen tavat ja käytännön arki ovat liian kaukana toisistaan. Kaksi haastateltavaa toi esiin epäammattimaisuuden: hiljaisemman ääni ei kuulu äänekkäämmän persoonan takaa, tai ryhmäpaine lamauttaa kokonaan yksittäisen mielipiteen, jolloin moniammatillisuus ei toteudu. Kolme nimesi lapsen ja perheen unohtamisen tai ohittamisen yhdeksi suureksi uhkaksi. Uhkaksi koettiin myös yhteisen vision ja johtajuuden puute, asioiden loputon pallottelu tai se, ettei yhteistyö johda mihinkään. Yhtenä haittana mainittiin byrokratian rattaat. Moniammatillinen yhteistyö onkin vain byrokraattista dokumentoinnin paperisotaa; tuen lomakkeet kirjoitetaan, mutta lapsen arki unohtuu. Kaksi haastateltavaa kokee turhautuneisuutta, moniammatillinen yhteistyö sisältää liikaa epäselkeitä palavereja ja kiirettä.

Onhan tää tällstä vellovaa ja kun ihmiset vaihtuu ja niitä ei oo ja jotenkin pitää näyttää et niitä on... jos pidetään kiinni vaan jostain prosesseista, joiden pitää mennä tietyllä tavalla ja et nää dokumentit on tarpeeks asiallisia, et saatais jotain tukee... ni kylhän siinä se lapsi on vaarassa unohtua. (H5)

Tutkittavat toivat esiin, että onnistunut moniammatillinen yhteistyö nähtiin yleisesti antoisana työskentelyn muotona ja on parhaimmillaan eteenpäin vievää, moninäköistä ja "voimaannuttavaa, ja osallistujille aina jotakin plussaa". (H 7). Muutama mainitsi sen olevan itsestään selvä lähtökohta työlleen. Jokainen haastateltava näki moniammatillisen yhteistyön osana työtään ja kertoi siitä olevan hyötyä paitsi arjen työntekijöille, mutta ennen kaikkea lapselle itselleen ja hänen perheelleen.

6.3 Moniammatillinen yhteistyö käytännössä - mitä ja miten?

Kaikki haastateltavat kokivat tekevänsä työtä myös moniammatillisesti. Tuloksista voitiin päätellä, että hyvinvoinnin ja terveyden toimialaan kuuluville

toimijoille moniammatillinen työtapa on ikään kuin sisäänrakennetumpaa: työn sisältöön, toimintatapoihin ja lähtökohtiin kuuluu tehdä työtä moniammatillisesti. Kasvun ja oppimisen toimialan työntekijöille moniammatillinen työtapa on jotakin, mitä on pitänyt erikseen opetella ja se on vaatinut ja vaatii yhä uudenlaisten toimintamallien luomista ja opettelua. Moniammatillinen toiminta koetaan omaksi sektoriksi oman perustehtävän rinnalla. Se, miten kasvun ja oppimisen toimialan työntekijät toteuttavat moniammatillista työntekoa, riippuu paljon toimijan omista intresseistä, työpersoonasta ja tavoista tehdä työtä.

Koulun ja esiopetuksen rakenteisiin kuuluu vuosittaiset yhteisölliset hyvinvointiryhmät (YHR), sekä lakisääteiset oppimisen tuen ryhmät (OTR). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan minimissään moniammatillinen työnteko rajoittuu näihin ”ylhäältä määritettyihin” tapaamisiin. Tutkimuksessa kävi ilmi, että koulun sisällä on hyvin joustavat matalan kynnyksen yhteistyön rakenteet, ja esimerkiksi erityisopettajan ja luokanopettajan välinen yhteistyö voi olla päivittäistä. Esiopetuksen puolella näin ei ole, erityisopettajan tuki on pääsääntöisesti satunnaisempaa ja usein ennalta suunniteltua. Hyvinvointi- ja terveyden toimialan työntekijöitä työskentelee saman katon alla, joten moniammatillisuus on helpommin saavutettavissa. Esiopetus, joka ei toimi koulun tiloissa, kokee jäävänsä vähemmälle moniammatillisesta yhteistyöstä, verrattuna koulun tiloissa toimiviin esiopetusryhmiin. Neljä haastateltavaa kertoi, että heillä, tai heidän yksiköllään on oma itsekehitetty rakenteensa moniammatilliseen yhteistyöhön. Esimerkiksi yksikön esihenkilö on perustanut eräänlaisen johtoryhmän omaan yksikköönsä, joka kokoontuu säännöllisesti kuukausittain. Yhteistyötapaamiset aikataulutetaan jo alkusyksystä ryhmän puheenjohtajan toimesta. Yksi moniammatillinen tiimi on kehittänyt nivellykseen ja niihin liittyviin tapaamisiin ihan oman rakenteensa ja työkalunsa. Kaksi haastateltavaa kertoi omasta tahdosta tehdä ja toimia moniammatillisesti, ja he ovat panostaneet siihen suunnitelmallisesti ja luoneet omaa struktuuria moniammatillisen yhteistyön hyväksi vuosittain parhaiten katsomalla tavalla.

Muutamit haastateltavista kokivat yksikössään olevan ns. kirjoittamattomia rakenteita ja tapoja moniammatillisen yhteistyön suhteen. Rakenteiksi mainittiin myös joustavuus ja tavoitettavuus, kuten tämä haastateltava todentaa:

Et kaikki on niinku erilaisia. Joku haluaa tehdä hirveän paljon yhteistyötä, ja haluaa moneen asiaan tukea...toinen ei halua niinku ollenkaan ja tekee just niinkun itsestä parhaalta tuntuu. Ja tässä roolissa mä luovin... mä oon todennut, että mun työtapaan sopii joustavuus ja mun hihasta voi ottaa aina kiinni. (H1)

6.4 Matalasta kynnyksestä laajempaan verkostoitumiseen

Tutkimustuloksista käy ilmi, että odotukset moniammatilliselle yhteistyölle ovat suuret. Kahden haastateltavan mielestä jopa liian suuret. Mahdollisuuden moniammatilliseen yhteistyöhön odotetaan olevan saatavilla, mieluiten riittävän nopealla aikataululla. Kaikkien haastateltavien mielestä se saisi olla mahdollisimman matalan kynnyksen toimintaa, joka voi alkaa oman yksikön sisältä. Tärkeäksi koettiin myös oikea-aikainen apu. Neljän haastateltavan toiveissa oli, että moniammatillinen yhteistyö toimisi virallisen, mutta myös yksinkertaisen ja selkeän mallin mukaan. Yksinkertaisuutta toivottiin myös lomakkeilta. Tiedon siirto sekä sen hyödyllinen jakaminen lapsen ja perheen eduksi sai mainintoja kaikilta haastateltavilta, toivottiin etenkin mahdollisimman avointa ja rehellistä tiedonsiirtoa. Kolme haastateltavaa toi esiin salassapitovelvollisuuden hankaluuksia tiedonsiirrossa, joka voi toimia avoimen tiedonsiirron esteenä. Tässä yhteydessä korostettiin kuitenkin myös avoimen keskusteluyhteyden tärkeyttä huoltajiin.

..ku on tää salassapitopykälä... et jos asiat ei liiku sen takia...mä oon ehdottomasti sitä mieltä, et nää asiat on lapsen turvaksi, ei jutella kovaan ääneen kenestä mitä tahansa vaan ne hoidetaan jotenkin diskreetisti... Ei sais liikaa pelätä sitä, et tätä ei voi nyt kertoa...tiedosta ei oo mitään hyötyä, jos joku tietää, mut se tieto ei kulje sinne missä sitä tarvitaan. (H1)

Opetusta varten välttämättömät tiedoitan saa siirtää ilman huoltajan lupaakin, mutta jotenkin ajattelen, et moniammatillista työtä tehtäisiin avoimesti niin vanhemmat kuin oppilaskin huomioiden. Et ajattelis, et kyl ne sit antaa tiedon siirtää, jos ollaan avoimia. (H3)

Ideota moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseen haastateltavilla on runsaasti. Korona-ajan tuomat etätapaamiset koettiin pääsääntöisesti jäykkänä, vain välttämättömien asioiden käsittelypaikkoina. Toisaalta etätapaamiset vapauttavat aikaa enemmän arkeen. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kasvokkain tapahtuvat tiiviimmät tapaamiset olisivat tärkeitä, ja se toisi toimijoita tutummaksi keskenään. Toisten tuntemaan oppimisen koettiin vahvistavan moniammatillista yhteistyötä. Suurin osa haastateltavista toisi myös erilaisten hankkeiden, projektien ja yhteistyötä vahvistavien mallien kehittämisen osaksi moniammatillisen yhteistyön suunnittelutyötä. Kolme haastateltavaa selkeyttäisi työnjakoa ja yhtenäistäisi käsitteistöä sekä käytäntöjä toimialasta riippumatta. Muutamat haastateltavat toivoivat saavansa monipuolisemman käsityksen tuen jatkumosta. Toiveena oli saada tietää, miten suunniteltu tuki toteutui, ja miten onnistunutta se oli. Tuen vaikuttavuudesta haluttiin tietää enemmän esimerkiksi seuraavissa moniammatillisissa tapaamisissa ja tämänkaltaisen tiedon ajateltiin hyödyttävän tulevaisuuden tuen suunnitelmia.

Konkreettisiakin ehdotuksia moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi tuli. Pääosin kaikki haastateltavat mainitsivat yhteiset esi- ja alkuopetuksen oppilaiden ja heidän kanssaan työskentelevien fyysiset kohtaamiset ja vierailut puolin ja toisin. Terveiden ja hyvinvoinnin toimialan työntekijät kiinnittäisivät enemmän huomiota ryhmäyttämiseen ja ennakoivaan varhaiseen tukeen. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että yhteisiä tapaamisia ja kohtaamisia olisi hyvä olla pitkin vuotta, jotta oppilaat tulisivat tutuiksi hyvissä ajoin. Näin myös saataisiin parempaa käsitystä mahdollisista tuen tarpeista.

Esioppilaan pitäisi ehdottomasti päästä tutustumaan kouluun... ne ois niinkun sovittuja käyntejä, että se kouluympäristö tulee jo aikaisemmin tutuksi ja sitten päivittäin opettajat voi vierailla päiväkodin puolella tutustumassa niihin tuleviin oppilaisiinsa (H8) ...Sit ku se lapsi siirtyy sinne koulun puolelle, ni se oppilaan tuntemus ois parempi kaikilla niillä toimijoilla (H7)

Laajemmalle moniammatilliselle yhteistyölle oli paljon toiveita. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että moniammatilliset asiantuntijat voisivat lisätä tapaamisiaan ja heidän mielipiteitään voisi hyödyntää vielä enemmän. Esimiestason työntekijöillä oli innokkuutta jalkauttaa moniammatillisuutta enemmän käytäntöön erilaisten interventiodien avulla. Tämä edellyttäisi esimiehiltä esteiden raivaamista, mahdollistamista sekä vahvaa johtamista. Myös esimerkiksi jonkinasteinen perhekeskus- ajattelumalli sai kannatusta, jossa useat palvelut olisivat saatavilla perheille saman katon alta.

6.5 Moniammatillinen yhteistyö on tulevaisuuden juttu

Kolmen haastateltavan mielestä moniammatillisen yhteistyön nykytilanne oli huolestuttava tai suhtautuminen nykytilaan on "turhautunut ja kyyninen" (H5). Tästä huolimatta toiveikkuutta löytyi silti. Kaikki haastateltavat olivat pääosin sitä mieltä, että moniammatillisen yhteistyön tulevaisuus näyttää "valoisalta" (H8). Luottamusta tulevaisuuteen lisää mm. resurssipulan poistuminen, työntekijöiden kouluttautuminen, varhaiskasvatuksen tunnustaminen osaksi eheää opintopolkua ja kolmiportaisen tuen tuomat lain edellytykset ja käsitteistön yhtenäistyminen. Kaksi haastateltavista mainitsi tuen kolmiportaisuuden käyttöönoton yhtenäistävän polkua esi -ja alkuopetuksen välillä ja tunnustamaan myös varhaiskasvatusta osaksi opinpolkua. Kaikki kokivat moniammatillisen yhteistyön mieluisana ja järkevänä toimintatapana, joka selkeytettynä ei toisi lisätyötä, vaan antaisi lisäarvoa omalle työlle. Korona-ajan tyypilliset etätapaamiset jakoivat mielipiteitä. Osalla se helpotti työtä

ajankäytön suhteen, osa koki fyysiset tapaamiset luontevampana kohtaamisena ja saavansa enemmän irti lähitapaamisista.

Kyl mä toivoisin, et tää jotenkin palautuisi semmoiseksi kohtaamispainotteiseksi, ihmisten yhdessä olemiseen... Se on kuitenkin aika iso asia, et istutaan yhdessä saman pöydän ääreen yhdessä vanhempien ja yhteistyökumppaneiden kanssa, niin kylhän siin on ihan erilainen tunne kun etänä esim. jossain autossa ja kamera kiinni.
(H5)

Oman roolin vaikuttavuus moniammatillisen yhteistyön saavuttamiseksi ymmärrettiin hyvin. Toimiva moniammatillinen yhteistyö vaatii itseltä hyvää valmistautumista, ammatillisuutta ja omaa panostamista työn sisältöihin. Ymmärrys siitä, että on hyödyllinen osa ryhmää, on tärkeää. Neljä haastateltavista korosti omaa roolia aktiivisena, avoimena ja rohkeana yhteydenottajana. Esimiehet kokivat tärkeimmäksi tehtäväkseen mahdollisten esteiden poistamisen, tukea rakenteita ja uusien, innovatiivisten toimintamallien suunnittelun. Uusia toimintamalleja voisi ensin kehittää omassa yksikössä ja edetä pienin askelin. Esihenkilöltä vaaditaan myös arviointia, vahvempaa ohjaamista ja johtamista syvällisemmän moniammatillisen yhteistyön hyväksi.

Kylhän se vaatii sitä johdon tukea... ja sillä tavalla sitä buustaamista niiltä johtajilta ja et vähän ohjaa toimimaan ja näin. Ja johdon pitää pitää sitä esillä ja tärkeänä... on siinä haasteita, ja niitä esteitä pitää miettiä johtamisen näkökulmasta... hölmöläisen hommaahan se on, jos se on vaan jotain päälleliimattua toimintaa. (H8)

Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen nähdään hyödyllisenä panostuksena tulevaisuuteen. Muutama haastateltava visioi yhteistä arvokeskustelua tai yhtenäisen ajatusmallin rakentamista osaksi moniammatillista työtä. Jokaiselle haastateltavalle oli tärkeintä saada lapsen ääni kuuluville, joko huoltajien tai työntekijöiden kautta. Mahdollisimman kiireetön, sujuva ja avoin yhteistyö edistää parhaiten lapsen edun mukaista tukea. Mitä laajempaa ja monipuolisempaa yhteistyö olisi, sen paremmin voidaan ennakoida, suunnitella ja miettiä arjen käytännöt ja tuki mahdollisimman tarkkaan.

7 POHDINTA

Ensimmäisessä alaluvussa aloitan pohdintani kertaamalla opinnäytetyöni tutkimustehtävän sekä sen tärkeimmät tulokset. Sitten tarkastelen tuloksia ja peilaan niitä muihin aihetta koskeviin aiempiin tutkimuksiin ja analyysiin, edeten aina tutkimuksesta tehtäviin johtopäätöksiin. Toisessa alaluvussa arvioin tutkimuksen luotettavuutta ja rajoitteita sekä pohdin jatkotutkimusaiheita.

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen oli tarkoitus selvittää ammattilaisten kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa ja millaisia näkemyksiä heillä on sen tuomista mahdollisuuksista, uhkista ja tulevaisuudennäkymistä. Tutkimuksen kohteena oli kahdeksan (8) ammattilaisen joukko, jotka kaikki tekevät moniammatillista yhteistyötä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa eri ammattinimikkeillä. Keräsin tutkimusaineiston keväällä 2022 käyttäen puolistrukturoitua haastattelua. Sain erittäin monipuolisen ja kattavan aineiston, jonka avulla sain vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Tutkimustulokset osoittivat, että kaikilla haastateltavilla oli samankaltaiset ajatukset moniammatillisen yhteistyön merkityksestä ja tavoitteista. Moniammatillisen yhteistyön koettiin parhaimmillaan olevan jotain ”yhdessä luotua, laajempaa näkemystä jokaista yhdistävään asiaan, ja johon ei yksin pystyisi” (H7). Jokainen koki, että yhteistyössä ensisijaista on lapsen eli asiakkaan etu. Sujuvan ja avoimen tiedonsiirron katsottiin olevan kaikkein tärkeimpänä tavoitteena lapsen koulupolun sillalla. Kaikilla oli kokemusta moniammatillisesta yhteistyöstä. Vähimmillään moniammatillinen yhteistyö koettiin olevan lakisääteisten tapaamisten ja kirjallisen dokumentoinnin järjestämistä, mutta kokemuksia oli myös laajemmasta yhteistyöstä: fyysisistä

yhteistyötapaamisista ja yhteisesti suunnitelluista ja järjestetystä toiminnasta. Todettiin myös, että koska laki ei varsinaisesti määrittele käytäntöjä yhteistyölle, toimijan oma kiinnostus ja persoona vaikuttaa paljon moniammatillisen työn laatuun ja määrään. Tahtotilaa tehdä moniammatillista yhteistyötä löytyi kaikilta haastateltavilta, mutta resurssien vähyys koettiin ongelmalliseksi. Toimijat eivät sitoudu ja pulaa on sekä työntekijöistä, että ajasta. Uhkaksi koettiin myös ”asioiden loputon pallottelu, josta kukaan ei ota loppujen lopuksi vastuuta” (H5) tai lapsen ja perheen unohtaminen byrokratian rattaisiin. Tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että toiveikkuutta uusien toimintatapojen kehittämiseen löytyy, ja moniammatillisen yhteistyön tulevaisuus näyttää valoisalta. Toivoa uskotaan tuovan työntekijäpulan helpottaminen, toimijoiden kouluttautuminen sekä kolmiportaisen tuen lakisääteisyys varhaiskasvatukseen. Uuden lain koettiin lähentävän polkua esiopetuksesta perusopetukseen, sekä yhtenäistävän termistöä, käytäntöjä ja järjestelmiä. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että moniammatillinen yhteistyö nähdään olennaisena osa-alueena lapsen oikea-aikaisen tuen järjestämisessä. Moniammatillisen yhteistyön odotettiin olevan yksinkertaista, selkeää ja oikea-aikaista mahdollisimman matalan kynnyksen toimintaa.

Tämän tutkimuksen tuloksista löytyi paljon samankaltaisuutta aiempien tutkimusten kanssa. Tämän työn tulokset voidaan hyvin sijoittaa Petrin (2010) analyysiin moniammatillisesta yhteistyöstä. Tässäkin opinnäytetyössä kohderyhmä kuvaa moniammatillista yhteistyötä alojen väliseksi vuorovaikutusprosessiksi, jossa jaetaan tietämystä ja vastuuta yhteisen tavoitteen eteen (Isoherranen, 2012, s. 24–25, 157; Petri, 2010). Tämän työn tulokset myös vahvistavat aiempien tutkimusten tuloksia. Kouluttautuminen ja käsitteiden yhtenäistäminen ja selkeyttäminen koettiin tärkeäksi moniammatillisen yhteistyön vahvistamisessa, kuten myös suunnitellut tapaamiskäytänteet, tiedonsiirto ja välineet (Goldman ym., 2021; Isoherranen, 2012, s. 155). Vastuunottaminen omasta toimijuudesta ja osallisuudesta sekä yhteisvastuun ja jaetun vastuun puhututtivat. Omalla roolilla on tärkeä osuus

onnistuneessa moniammatillisessa yhteistyössä ja muutoksen nähtiin alkavan itsestä. (Isoherranen, 2012, s. 154–155; Jackson, Manley & Vibhuti, 2022.) Myös moniammatillisen yhteistyön laatuun ja resurssointiin otettiin kantaa. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että ensimmäisessä vaiheessa olisi tärkeää kehittää perusrakenteita ja tarvittavia resursseja, ja vasta sitten on mielekästä arvioida moniammatillisen työn laatua (Vainikainen ym., 2015). Yhtä mieltä ollaan siinä, että lapsen edun mukaista ammattien välistä yhteistyötä ja yhdessä toimimista tulisi tehostaa esi- ja alkuopetuksen rajapinnalla (Äikäs, Pesonen, Heiskanen, Syrjämäki, Aavikko, Viljamaa, 2022; Pärnä, 2012; Rantavuori, 2018; Rantavuori, Kupila & Karila, 2017).

Varsinaista uutta tietoa tämä opinnäytetyö ei liene tuonut, maailman ollessa tutkimuksia pullollaan, mutta itselleni merkityksellisiä havaintoja tämä tutkimustyö toi mukanaan. Ammattien välisiä eroja oli selkeästi havaittavissa. Esihenkilöiden ääni tuli hyvin kuuluville: heillä oli selkeä käsitys esihenkilön roolista moniammatillisen työn mahdollistajana. Johdon katsottiin olevan vastuussa puitteiden luomisesta, riittävästä resurssoinnista sekä yhteistyön tukemisesta. Positiivista oli myös havainto siitä, että esihenkilöillä oli myös suunnitteilla innovatiivisia ideoita ja visioita moniammatillista yhteistyötä kohtaan. Erityisen mielenkiintoinen havainto oli opetus- sekä hyvinvoinnin ja terveyden alan välisissä suhteissa. Opetushenkilöstön puheissa kaikui yksinpuurtamisen taakka, ja henkilökohtainen vastuu omasta työstä. Moniammatillisen yhteistyön ajateltiin olevan jotain ylimääräistä omalle työlle, ja myönteinen yllätys, jos sitä ylipäättäen on saatavilla. Terveyden ja hyvinvoinnin alan toimijat sen sijaan pitivät moniammatillista yhteistyötä itsestään selvänä tapana tehdä työtä ja kokivat työnkuvansa olevan automaattisesti osa suurempaa osa-aluetta. Tarkempia kysymyksiä esittäessä, kävikin ilmi, että jo koulutuksensa aikana he tottuvat moniammatilliseen työtapaan, kun taas opettajakoulutus kouluttaa enemmän yksinäisiä toimijoita.

Tästä tutkimuksesta kävi hyvin ilmi, että jokaisella ammattilaisella on kiinnostusta tehdä moniammatillista työtä ja se koetaan pääasiallisesti erittäin hyödyllisenä ja antoisana työtapana. Keskeisimmäksi haasteeksi koettiin resurssipula. Yhtenä esteenä näen ehdottomasti yhteisen järjestelmän ja dokumentointisysteemin puutteen, joten tämä vaatisi pikaista johdon kehittämistyötä. Esihenkilöillä on ymmärrystä ja tahtotilaa moniammatillista työtapaa kohtaan, joten näkisinkin heidät avainvaikuttajina moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa. Tärkeää olisi, että esihenkilöt raivaisivat esteitä yhteistyön edestä, kehittäisivät uusia tapoja ja mahdollistaisivat suunnitelmallisen yhteistyön aikataulut ja kohtaamiset. Työntekijät sitoutuisivat toimintaan ja pääsisivät mukaan jalostamaan hyviksi todettuja käytänteitä sekä luomaan uusia, omaan toimintaan soveltuvia malleja.

7.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöni vahvuuksia ovat luotettavuus, uskottavuus ja eettisyys (Puusa, 2020, s. 175). Lähtökohtana tutkimuksen luotettavuudelle on tutkimusprosessin johdonmukainen tarkastelu monista eri lähtökohdista. Tarkastelenkin luotettavuutta muun muassa tutkimuksen keston, tutkimuksen osallistujien valinnan, aineiston keruun, sekä aineiston analyysin kautta. (Hirsjärvi ym., 2008; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163–165.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkimuksen kesto; minulla on ollut riittävästi aikaa työstää tätä opinnäytetyötä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 165). Ymmärrän myös hyvin oman sitoumuksen ja roolini tässä tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163): jaan muutaman tutkittavan kanssa samaa työkenttää, mutta tässä työssä pysyin tietoisesti puolueettomassa ”tutkijan” roolissa. Luotettavuutta olisi voinut kenties parantaa täysin tuntemattomilla tutkittavilla, mutta toisaalta luotettavuutta paransi tietämys ja tuntemus yhteisen lähialueen toimintaperiaatteista. Koen, että tämä mahdollisti laajempaa ja syvempää keskustelua tutkimusaiheesta ja sitä kautta paransi luotettavuutta. Oppilashuoltotyöryhmän ammattilaisten

valitseminen tutkimuskohteeksi oli hyvin perusteltua ja sopi tähän tutkimukseen hyvin. Ennakkoon mietitty eliittiotanta (Tuomi & Sarajärvi, 2018) toi myös varmuutta tutkimuksen otokselta saatavaan laadukkaaseen tutkimusaineistoon, joka myös paransi luotettavuutta. Tämän työn uskottavuutta lisää se, että raporttiin on kuvattu tutkimukseen liittyviä ilmiöitä vakuuttavasti ja elämänmakuisesti, sekä asianmukaisesti (Puusa, 2020, s. 175).

Aineistonkeruussa noudatin erityistä huolellisuutta. Tutkittavilla oli mahdollisuus tutustua haastattelukysymyksiin etukäteen ja yhteydenpito tapahtui hyvän tavan mukaisesti. Jokaiselta tutkittavalta kysyin lupaa tutkimukseen osallistumiseen, vastasin kyselyihin riittävän nopealla aikataululla ja haastateltavat saivat riittävästi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta. Aloittaessani opinnäytetyötäni pohdin ryhmähaastattelun mahdollisuutta, mutta päädyin yksilöhaastatteluihin mahdollisen ryhmäpaineen takia. Tämä olisi saattanut vähentää luotettavuutta. Yhteisen, kiinnostavan, aiheen äärelle kokoontuminen tutkimuksen hengessä sai haastateltavat vapautuneeseen keskusteluun. Tosin, onnistuessaan, ryhmähaastattelussa haastateltavat olisivat voineet inspiroida toinen toisiaan hedelmällisempään yhteiseen keskusteluun. Tämä olisi voinut poikia myös yhteisiä uusia tulevaisuudensuunnitelmia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin sanatarkasti ja tallennettiin salasanoilla suojattuna. Varmistin myös haastateltavien anonymiteetin prosessin jokaisessa vaiheessa.

Aineistonanalyysiksi valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin, joka sopi tämäntyyppiseen tutkimukseen hyvin. Olisin voinut myös käyttää enemmän teoriaohjaavaa analyysia, mutta koska aihepiiri ja konteksti oli minulle entuudestaan tuttu, luotin siihen, että löytäisin sopivia teemoja tutkimukseeni kyseiseltä kohderyhmältä. Mielenkiintoa piti yllä se seikka, etten ollut ihan varma, millaisia teemoja analyysista nousisi. Sisällönanalyysin tekeminen oli minulle jotain täysin uutta, joten se vaati eniten perehtymistä asiaan. Lopputulokseen olen kuitenkin hyvin tyytyväinen ja sisällönanalyysin salat

avautuivat minulle hyvin. Sain luotua asianmukaisen kokonaisuuden tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108).

Tutkimustyötä tehdessäni, olen noudattanut eettisiä ohjeita (Puusa, 2020, s. 178; Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019) koko tutkimusprosessin, sekä -raportoinnin eri vaiheissa. Kirjoitin tutkimusraportin tarkasti ja se sisältää riittävästi tietoa, muodostaen lukijalle selkeän kokonaisuuden tutkimuksen eri vaiheista (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 164). Tutkimus olisi toistettavissa, jos joku toinen saisi käsiinsä nimenomaan tämän tutkimuksen aineiston, mutta tuhoan aineiston heti tämän tutkimusprosessin valmistuttua tietosuojasyistä.

Tämän tutkimuksen rajoitteena on sen heikko yleistettävyyys, kuten on usein laadullisessa tutkimuksessa, jossa otoskoko on pieni. Otokokoa olisi voinut suurentaa vielä vaikkapa muilla ammattiryhmillä, mutta se olisi kasvattanut työmäärää kohtuuttomasti yhdellä pro gradu -tutkielman tekijällä. Laadullisessa tutkimuksessa onkin tyypillistä pyrkiä kuvaamaan ilmiötä tilastollisten yleistysten sijaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160.)

Määrällisellä tutkimuksella saisi suurennettua otoskokoja, ja olisi mahdollista tutkia esimerkiksi laajempaa kohderyhmää, tai ottaa mukaan lisää muita ammattinimikkeitä tutkimukseen, kuten esimerkiksi terapeutteja, lääkäreitä, kuntoutus- ja perhetyöntekijöitä. Mielenkiintoista olisi saada tietää heidän näkemyksiään tästä tutkimuksen aiheesta. Voisi myös selvittää tarkemmin, millaisia eroja eri ammattilaisten kokemusten välillä on. Muita jatkotutkimusaiheita tälle opinnäytetyölle olisi selvittää, miten moniammatillisen yhteistyön haasteet saisi selätettyä tai selvittää eri kuntien tai alueiden hyvien toimintamallien käytänteitä. Pohtisin myös ryhmähaastattelun tuomia mahdollisuuksia; voisiko tämä menetelmä luoda jotain ihan uutta? Varhaiskasvatuksen lakiuudistus toi tullessaan tuen kolmiportaisuuden myös varhaiskasvatukseen, joten moniammatillisen yhteistyön toimintatavat tuonevat

tullessaan paljon uudistamis- ja kehittämistarpeita. Myös varhaiskasvatukseen liittyvää moniammatillista yhteistyötä olisi mielenkiintoista tutkia tulevaisuudessa.

Tutkimus syvensi kiinnostustani moniammatillisesta yhteistyöstä entisestään. Koen, että tämän tutkimuksen tekeminen oli tärkeä oman ammatillisen kehittymisen kannalta. Aiheeseen perehtyessä ja tämän opinnäytetyön myötä sain paljon metatietoa moniammatillisesta yhteistyöstä, rohkeutta ja motivaatiota kohdata moniammatillisia tiimejä sekä käytännön ideoita yhteistyön toteuttamiseen. Tutkimusmatkan varrella olen myös oppinut ja iloinnut siitä, että me opettajatkin olemme selkeästi siirtymässä yksinpuurtamisesta yhteistyöhön.

LÄHTEET

- Alijoki, A. (2006). *Erityistä tukea tarvitsevien lasten polut esiopetuksesta alkuopetukseen: Tukitoimet ja suoriutuminen*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20014/erityist.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Chun, W. N. (2003). A Study of Children's Difficulties in Transition to School in Hong Kong. *Early child development and care*, 173(1), 83-96.
<https://doi.org/10.1080/0300443022000022440>
- Dockett, S., & Einarsdottir, J. (2017). Continuity and change as children start school. In N. Ballam, B. Perry, & A. Garpelin (Eds.), *Pedagogies of educational transitions: European and antipodean research* (pp. 133-150). (International Perspectives on Early Childhood Education and Development; Vol. 16). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-43118-5_9
- Dockett, S., & Perry, B. (2007). *Transitions to school: Perceptions, expectations, experiences*. UNSW press.
- Edwards, A. (2011). Building common knowledge at the boundaries between professional practices: Relational agency and relational expertise in systems of distributed expertise. *International journal of educational research*, 50(1), 33-39. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.04.007>
- Engeström, Y. (2000). Activity theory as a framework for analyzing and redesigning work. *Ergonomics*, 43(7), 960-974.
<https://doi.org/10.1080/001401300409143>
- Engeström, Y., & Kerosuo, H. (2007). *Activity Theory and Workplace Learning*.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere Vastapaino. E-kirja, luettu 12/2021

Goldman, J., Kuper, A., Whitehead, C., Baker, G. R., Bulmer, B., Coffey, M., . . .

Wong, B. (2021). Interprofessional and multiprofessional approaches in quality improvement education. *Advances in health sciences education : theory and practice*, 26(2), 615-636. <https://doi.org/10.1007/s10459-020-10004-z>

Heiskanen, N. (2021). *Pedagogiset asiakirjat lapsen tuen suunnittelun välineinä ja sosiaalisen todellisuuden muokkaajina*. NMI Bulletin.

<https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2021/02/Heiskanen.pdf>

Heiskanen, N., Alasuutari, M., & Vehkakoski, T. (2018). Positioning children with special educational needs in early childhood education and care documents. *British journal of sociology of education*, 39(6), 827-843.

<https://doi.org/10.1080/01425692.2018.1426443>

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2008). *Tutki ja kirjoita*. (13. osin uudistettu painos). Tammi.

Hirsjärvi S. & Hurme H. (2015) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.

Huhtinen A-M ja Tuominen J. (2020). Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa A. Puusa ja P.Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus

Huusko, M. & Palomäki, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteessä. *Kasvatus lehti* 2/162-173

Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. [Väitöskirja: Helsingin yliopisto]

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Isoherranen K., Rekola L. & Nurminen R. (2008). *Enemmän yhdessä- moniammatillinen yhteistyö*. Helsinki: WSOY.

- Jackson, C., Manley, K., & Vibhuti, M. (2022). Change starts with me: An impact evaluation of a multiprofessional leadership programme to support primary care networks in the South East of England. *International journal of health care quality assurance incorporating Leadership in health services*, 35(3), 309-337. <https://doi.org/10.1108/LHS-11-2020-0094>
- Juuti P. & Puusa A. (2020). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa A & Juuti P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 173–177
- Karila, K., Lipponen, L. & Pyhäلتö, K. (2013). Yhteenvetoa: Siirtymät varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen haasteena. Julkaisussa K. Karila, L. Lipponen & K. Pyhäلتö (toim.). *Päiväkodista peruskouluun; Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla* Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2013:17
- Karila, K., Kivimäki, M. & Rantavuori, L. 2013. Kasvatusinstituutiot kohtaavat. Julkaisussa K. Karila, L. Lipponen & K. Pyhäلتö (toim.). *Päiväkodista peruskouluun: Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnalla*. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2013: 17, 25 – 38.
- Katajamäki, E. (2010). *Moniammatillisuus ja sen oppiminen: Tapaustutkimus ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalta*. Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8152-9> (luettu 19.4.22)
- Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulajainen & Hirvonen (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni ja A. Pehkonen (toim.) *Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus, Tallinna
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus (s. 70–85)
- Kopisto, K., Brotherus, A., Paavola, H., Hytönen, J., & Lipponen, L. (2011). *Kohti joustavaa esi- ja alkuopetusta: Joustavan esi- ja alkuopetuksen tutkimus- ja kehittämishankkeen raportti*. Helsingin kaupunki, opetusvirasto.

- Laine Timo. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-Kustannus, Keuruu.
- Metsämuuronen J. (2006). Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Gummerus: Jyväskylä
- Mirkhil M. 2010. Important ingredients for a successful transition to school. *International Research in Early Childhood Education* 1 (1), 60-70.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1151145.pdf>
- Määttä, Mirja (2007) Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkialueellisista ryhmistä. [väitöskirja, Helsingin yliopisto]
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/7063/yhteinen.pdf?sequence=2> Luettu 9.10.22
- OECD (2017), *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*, Starting Strong, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022. <https://okm.fi/esiopetus> Luettu 14.3.2022
- OPH. (2014) *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Määräykset ja ohjeet 2016: 1. Helsinki: Opetushallitus
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPH. (2014) *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- OPH. (2022) *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022: 2a. Helsinki: Opetushallitus
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013.1287. 6.11.22.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Patton, M.Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods*. Fourth edition.

Thousand Oaks: SAGE

Paukkeri, V., Pakarinen, E., Lerkkanen, M., & Poikkeus, A.

(2015). *Alaryhmätarkastelu matemaattisten taitojen kehityksestä esiopetuksesta neljännelle luokalle*. Helsinki : Suomen psykologinen seura.

Perusopetuslaki 1998.628. 6.11.22.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Petri, L. (2010). Concept Analysis of Interdisciplinary Collaboration. *Nursing forum (Hillsdale)*, 45(2), 73-82. [https://doi.org/10.1111/j.1744-](https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2010.00167.x)

[6198.2010.00167.x](https://doi.org/10.1111/j.1744-6198.2010.00167.x)

Puusa A. (2011) Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Puusa A. & Juuti P. (toim.) *Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Helsinki:JTO.

Puusa A. (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa A & Juuti P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus, 147–157

Pärnä, K. (2012). *Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet*. [Väitöskirja, Turun yliopisto]

<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/77506/AnnalesC341Parna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rademacher, A. (2022). The Longitudinal Influence of Self-Regulation on School Performance and Behavior Problems From Preschool to Elementary School. *Journal of research in childhood education*, 36(1), 112-125.

<https://doi.org/10.1080/02568543.2020.1847219>

Rantavuori Laura. (2019). *Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto] [TUNI_rantavuori_x](#)

- Rantavuori, L. (2018). The problem-solving process as part of professionals' boundary work in preschool to school transition. *International journal of early years education*, 26(4), 422-435.
<https://doi.org/10.1080/09669760.2018.1458600>
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Paavilainen, E., & Lindblom-Ylänne, S. (2013). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYpro
- Soini, T., Pyhältö, K. M., & Pietarinen, J. (2013). Oppimista ja hyvinvointia peruskoulun arjessa. In K. Pyhältö, & E. Vitikka (Eds.), *Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen* (s. 131–145). Opetushallitus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf (Luettu 30.10.22.)
- Vainikainen, M., Thuneberg, H., Greiff, S., & Hautamäki, J. (2015). Multiprofessional collaboration in Finnish schools. *International journal of research*, 72, 137-148. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2015.06.007>
- Väisänen, E., & Aunio, P. (2016). Laskemisen sujuvuus toiselta neljännelle luokalle sekä yhteys lukemisen sujuvuuden ja nimeämisnopeuden kanssa. *Psykologia : tiedepoliittinen aikakauslehti*, 51(4), 244-261.
- Wong, S., Sumsion, J., & Press, F. (2012). Early childhood professionals and inter-professional work in integrated early childhood services in Australia. *Australasian journal of early childhood*, 37(1), 81-88.
<https://doi.org/10.1177/183693911203700110>

Äikäs, A., Pesonen, H., Heiskanen, N., Syrjämäki, M., Aavikko, L., & Viljamaa, E. (2022). Approaches to collaboration and support in early childhood education and care in Finland: Professionals' narratives. *European journal of special needs education, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1-15.

<https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2127081>

Äikäs, A., Syrjämäki, M. & Pesonen, H. (2022). Lapsen tukeen liittyvä yhteistyö ja vaativa monialainen tuki. Teoksessa: N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet* (s.174–191). PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Nivelvaihe

Tässä haastattelussa nivelvaiheella tarkoitetaan esi- ja alkuopetuksen välistä siirtymävaihetta.

Millaisia asioita tai tapahtumia esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheeseen kuuluu?

Mitkä asiat koet tärkeiksi esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa?

Moniammatillinen yhteistyö

Mitä moniammatillisuus sinulle tarkoittaa?

Koetko, että sinulla on tarpeeksi hyvä käsitys eri toimijoiden yhteistyöstä?

Millaista moniammatillista yhteistyötä teet?

Millaisia moniammatillisia yhteistyön tapoja/rakenteita/malleja on olemassa?

Mitkä niistä ovat käytössäsi?

Millaista sinun mielestäsi on onnistunut moniammatillinen yhteistyö, esim.?

Mitä hyötyjä tai mahdollisuuksia näet moniammatillisessa yhteistyössä?

Entä millaisia uhkia tai haittoja näet moniammatillisessa yhteistyössä?

Miten moniammatillista yhteistyötä voitaisiin mielestäsi hyödyntää nivelvaiheessa?

Tulevaisuusnäkymiä

Millaisia odotuksia sinulla on moniammatillista yhteistyötä kohtaan?

Millaista moniammatillisen yhteistyön tulisi olla esi- ja alkuopetuksen välillä?

Mitä muutoksen tarpeita näet moniammatillisessa yhteistyössä esi- ja alkuopetuksen nivelvaiheessa?

Miten esi- ja alkuopetuksen välistä moniammatillista yhteistyötä voidaan vahvistaa?

Mitä voisit itse tehdä toimivan moniammatillisen yhteistyön saavuttamiseksi?

Millainen moniammatillinen yhteistyö hyödyttäisi lasta tai oppilasta parhaiten?

Miltä moniammatillisen yhteistyön tulevaisuus näyttää sinun näkökulmastasi?